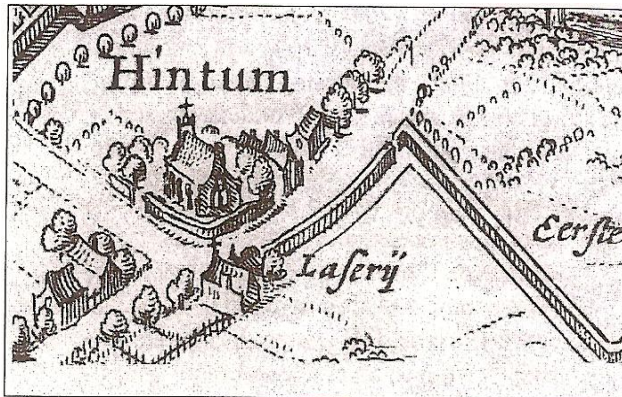

Geschiedenis van het Kerkje/leprozenhuis of lazerij te Hintham

Afb. 2. De lazerij of leprozerie van Den Bosch aan de weg naar Hintham, nabij de kruising met de Vliertsesteeg (1629)

Ik heb voor het onderzoek het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) en het Stadsarchief bezocht. Naar aanleiding van deze bezoeken ben ik het nodige te weten gekomen over het pesthuis en het daarbij behorende kerkje, hoewel over het pesthuis meer informatie was te vinden.

In het vierde deel van *de Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch*, door L.H.Chr. Schutjes uit 1873 wordt melding gemaakt van een leprozengesticht ofwel pesthuis. 'Dit pesthuis stond niet in de stad, maar ver buiten de stadswallen op den ouden weg naar Hintham'. 'Indien men uit Hintham naar 's-Bosch, niet langs een omweg door de later gebouwde Hinthamerpoort, doch over den polderweg de rigting stadwaarts neemt, dan ontmoet men nog den zoogenaamden *Ziekenbeemd*, die ons wijst op het vroeger daar gestaan hebbende Leprozen- of Lazarus-huis, dat ter onderscheiding van het klooster Eijckendonck te den Dungen den naam droeg van Eijckendonck ter Siecken of bij verkorting Eijndonck of Eijndonck'.

Volgens Schutjes bestond het leprozenhuis al in de dertiende eeuw. Een en ander blijkt uit een testament van Wilhelmus de Gandavo van 1273. Daarbij werd een legaat ten behoeve van de leprozen vermaakt. Bij het gesticht (leprozenhuis) stond een kapel die was vernoemd naar de H.Brigida. 'Het belangrijkste gebouw van het complex was wel de *'kerken' of 'capellen'*, met een met lei gedekte *'thoren van der kerkcken'*.¹ Brigida leefde van 453 tot 523 na Chr. in Ierland, waar zij het klooster van Celldara (Kildare) stichtte. Zij zou wondergenezingen bij leprozen bewerkstelligen.²

¹ M.F. Zonneveld, *Leprozenzorg te 's-Hertogenbosch in de 15^e eeuw*, april 1997. p.46.

² Ibidem.

Deze kapel werd volgens Schutjes diverse malen gesloopt en weer opgebouwd. Men vond slopen destijds noodzakelijk vanwege belegeringen door de vijand, onder andere door Marten van Rossem, die het gebouw als een soort uitvalspost zou kunnen gebruiken.

In de uitgave *Rosmalla* 2008 Jaargang 18, No.4 pagina 29, wordt in samenhang met *Hendrik Joordensboei in de varkenshoek* met een fragment anno 1895, uit: *Historische Atlas Noord-Brabant*, Den Ilp, 1991, bladnummer 588, de Ziekenakker vermeld. ‘De ziekenakker heeft het kadastrale nummer 313-314 en ligt in sectie E. Sectie E staat voor het gebied met de naam Varkenshoek dat op de kadastrale minuutplan van 1832 uit 119 perceelnummers bestaat: 299 – 418. De Ziekenakker lag ongeveer daar waar vroeger het onverharde Batterijstraatje, komend van de dijk, bij dokter Koppens op de doorgaande weg naar Den Bosch uitkwam’.

De Bosschenaar J.A.M. Roelands zou volgens een krantenartikel van 10 juni 1972 tot de conclusie zijn gekomen dat de “laserij” aan de Graafseweg onder Hintham heeft gestaan. Roelands stelt dat na de val van Den Bosch in 1629 meerdere belegeringskaarten zijn uitgegeven, o.m. door Claes Visscher te Amsterdam en door Pieter Arentsz te Hamburg.³ Deze kaarten komen volgens Roelands met nog andere kaarten betreffende het volgende overeen: ‘Bij de toenmalige samenkomst van de weg die van Den Bosch naar Hintham voerde met de Vliertse Steeg komt er een gebouw op voor met daar vermeld het woord “laserij” of wel leprozenhuis.

Op een kadastrale kaart van Fischer uit 1858 komt het perceel *Het Ziekenhuis* op dezelfde plaats voor als de “Laserij”, op de belegerings en andere kaarten. Namelijk in de hoek die de weg van Den Bosch naar Hintham vormt met de Vliertse Steeg.

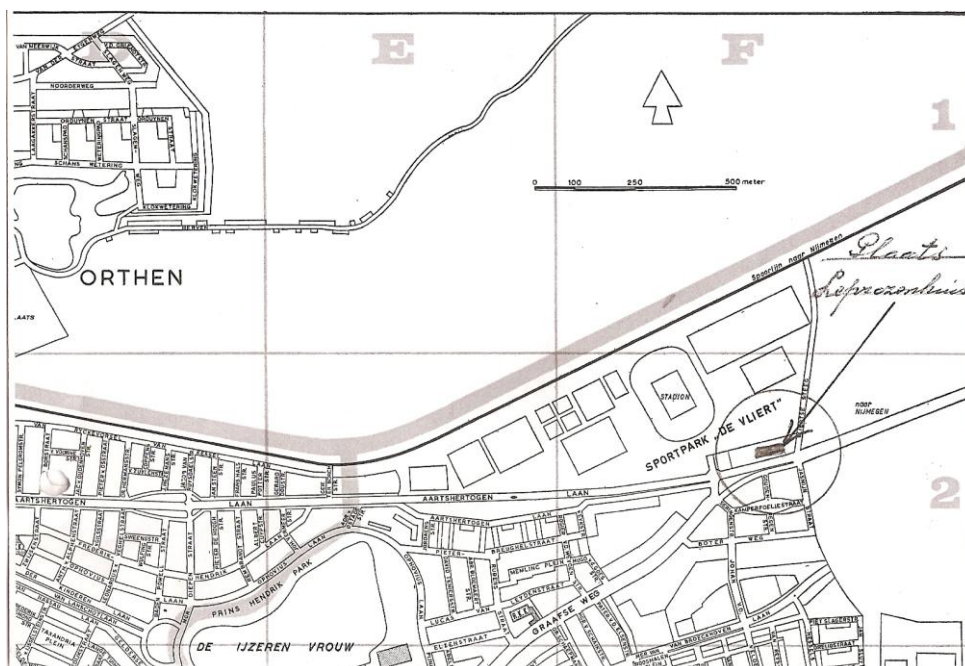
Roelands stelt voorts dat op een Engelse stafkaart uit 1941 en evenzo op een Duitse van 1944 het perceel “*Het Ziekhuis*” nog op dezelfde plaats en dezelfde vorm voorkomt als op de kaart van Fischer. ‘Het ligt op deze drie kaarten, hemelsbreed gemeten vanaf de Zuid-Willemsvaart ter hoogte van het Hinhamereinde, ook op dezelfde afstand, namelijk 1,7 km. ‘Daardoor moet het na opmeting niet moeilijk zijn om de plaats aan te geven waar het leprozenhuis en dus het kerkje gestaan hebben, namelijk aan de tegenwoordig sterk verbrede Graafseweg op 150 meter stadwaarts vanaf de nog altijd bestaande Vliertsesteeg’. ‘Nu staan er op de opgehoogde

³ Zie bovenste plaatje. Het Bossche Melaatsenhuis zoals dat voorkomt op de kaart van 1629, uitgegeven door Pieter Arentsz, “Nederlandsche Boeckvercoper tot Hamburg bij de Borsse”.

grond de huizen genummerd 346, 348 en 350. Met het daarachter gelegen grasveld geven zij de plaats aan waar het Leprozenhuis gebouwd moet zijn’.

In de *collectie Roelands, map 33, Graafseweg IV Melaatsenhuis* dat zich in het Bosch Stadsarchief bevindt trof ik een stadsplattegrond aan waarop kennelijk door Roelands de plaats van het voormalige Leprozenhuis werd gemarkeerd. In dezelfde map trof ik het hierboven vermelde krantartikel van 10 juni 1972 aan.

Drs. R.P.F.M. van der Vlies

Deel stadsplattegrond 's-Hertogenbosch